

*Бронєвський В.**

КУРИЛЬСЬКА ПРОБЛЕМА В РОСІЙСЬКО-ЯПОНСЬКИХ ВІДНОСИНАХ

Поїздка президента Росії Дмитра Медведєва у листопаді 2010 року на острів Кунашир, один із південнокурильських островів, приналежність яких Росії Японія не визнає, знову підняла на порядок денний російсько-японських відносин курильську проблему. Навіщо президент Росії пішов на таке погіршення відносин із Японією та які ж перспективи вирішення цієї проблеми у найближчому майбутньому?

Курильське питання стає проблемним у радянсько-японських, а потім російсько-японських відносинах від моменту підписання Сан-Франциського договору у 1951 році. Офіційна позиція Японії на сьогоднішній день зводиться до того, що відмовляючись за Сан-Франциським мирним договором від Курильських островів Японія не включала до них Південних Курил, отже вони й досі є японською територією. Намагаючись врегулювати дане питання Радянський Союз підписав у 1956 році із Японією декларацію, у статті 9 якої зазначалось, що СРСР погоджувався на передачу Японії островів Хабомаї та Шикотан після підписання між двома державами мирного договору. Під тиском США Японія відмовилась від такого компромісу та почала наполягати на передачі усіх спірних островів. В результаті мирний договір не підписаний і по сьогоднішній день.

Дану проблему вирішити надзвичайно складно через категоричні позиції сторін. Для кожної правлячої сили в Японії вирішення курильського питання на користь Японії є справою престижу. І навпаки – поступки в цьому питанні Росії можуть поставити хрест на політичній кар'єрі того посадовця, який такі поступки зробить. Складність ситуації полягає в тому, що Японія погоджується на передачу лише усіх чотирьох островів і не згодна йти на компроміс щодо їх можливого поділу між державами (хоча на сьогоднішній день Росія не пропонує навіть такого варіанту вирішення проблеми). Про це красномовно свідчить дезавування японським МЗС заяви міністра Таро Асо 13 грудня 2006 року з приводу того, що Японія може розглянути можливість поділу Північних територій [1]. Не менш категоричною є позиція Росії. У відповідь на ноту протесту з боку Японії з приводу поїздки Д. Медведєва на Кунашир російське МЗС заявило, що Курильські острови є територією Російської Федерації, і президент відвідував російські землі, а тому ніяких консультацій із іноземними державами йому потрібно не було. Взагалі, як свідчать дані соціопитувань 89% росіян виступають проти передачі Південних Курил Японії, а 79% вважають, що необхідно взагалі перестати обговорювати дану територіальну проблему [2].

Саму поїздку Медведєва на Кунашир можна оцінювати неоднозначно. З одного боку це може бути бажання нажити на даному питанні політичний капітал, адже президентські вибори в Росії не так вже й далеко. З огляду на вище зазначені дані соціопитувань така поїздка могла б підвищити рейтинг президента, який проявляє себе як сильний лідер. У вересні 2010 року Японія застерігала Росію, що поїздка президента на спірний острів може зашкодити двостороннім відносинам [3]. Відвідавши острів, Медведєв тим самим

* студент 3 курсу спеціальності «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: ас. Маковський С. О.

показав, що ніхто не може обмежити його пересування російською територією. Деякі експерти вбачають в цій поїздці зовнішній чинник, а саме зближення Росії та Китаю, який має схожий територіальний спір із Японією довкола островів Сенкаку. Росія та Китай хочуть таким чином виступити єдиним фронтом проти Японії, змушуючи її піти на поступки. Зараз Китай планує активну співпрацю із Росією у сфері експлуатації морських ресурсів довкола островів, зокрема, тим самим йдучи на ризик погіршення й так не дуже гарних відносин із Японією.

У лютому з'явилась інформація про те, що Росія планує посилити свою військову присутність на островах. Російські ЗМІ говорять про можливість розміщення там системи протиповітряної оборони С-400 «Тріумф», а також гелікоптерів Мі-28, здатних нести протитанкові ракети [4]. Але, незважаючи на це, можливість військового вирішення даної проблеми є малоімовірною. І головний доказ цьому є те, що будь-яке погіршення двосторонніх відносин не є вигідними ані для Росії, ані для Японії. Так, у 2010 р. товарообіг між двома державами склав 24 млрд. дол. Компанія «Тойота» веде переговори щодо можливого будівництва свого заводу під Владивостоком. Токіо нині почав підготовку ратифікації міжурядової угоди з Москвою в атомній сфері, також ведуться переговори про створення спільного підприємства із збагачення урану [5].

Варто відзначити, що США визнали суверенітет Японії над островами. Експерти пояснюють таке рішення Вашингтона наявністю союзницьких зобов'язань між США та Японією за договором 1960 року. Але наявність цього договору не дає підстави говорити, що у разі військових спроб вирішити курильське питання, США будуть допомагати Японії, адже договір за своєю суттю носить оборонний характер, а це означає, що у разі нападу Японії, США не матимуть перед нею ніяких зобов'язань.

Отже, на основі вищесказаного можна зробити наступні висновки:

- поїздка президента Росії на Кунашир свідчить про те, що вона вирішила зайняти проактивну позицію по відношенню до островів;
- такий крок значно підвищить рейтинг Медведєва на фоні президентських виборів, що відбудуться у наступному році;
- Японія не згодна йти на поступки в курильському питанні через те, що це, як і в Росії, може призвести до значного падіння рейтингів діючої влади;
- військове вирішення проблеми є малоімовірним найближчим часом.

Література

1. РФ о курильской проблеме: «Итоги Второй мировой войны пересмотру не подлежат»// NEWSru.com [електронний ресурс - <http://www.newsru.com/russia/14dec2006/neotdadimkurily.html>]. – 14 декабрия 2006г.
2. На Курилах все есть: опрос// Газета.RU [електронний ресурс - http://www.gazeta.ru/politics/2009/07/24_a_3226661.shtml]. - 24.07.09
3. Япония требует от Медведева не ездить на Курилы//1news.am [електронний ресурс - <http://1news.am/?p=3810>]. – 29 сентября 2010г.
4. С-400 «Триумф»: Камчатка или Курилы?// Информационное агенство РОСБАЛТ [електронний ресурс - <http://www.rosbalt.ru/main/2011/02/18/820907.html>]. – 18 февраля 2011г.
5. Острота Курильской гряды// Коммерсантъ [електронний ресурс - <http://www.kommersant.ru/doc/1582499>]. - №24 (4565), 11.02.2011